

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Panegyricvs, Die Natali Academiae Theodorianae
Paderbornensis, Reuerendissimo, atq[ue] Illustrissimo
Principi, ac Domino, Theodoro, Episcopo Ecclesiae
Paderbornensis, S. R. I. Principi, Fvndatori Eivs ...**

Horrion, Johann

Paderbornæ, 1616

Liber Primvs. De Academia in Vvestphalia fundata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14243

PANEGYRICVS, NATALI
DIE ACADEMIÆ THEODORIANÆ PA-
DERBORNENSIS, OBLATVS EIVS MVNIFI-
centissimo Fundatori, Reuerendissimo atq;
Illustrissimo Principi,

D. THEODORO
EPISCOPO PADERBORN.
S.R.I. PRINCIPI, DOMINO, AC PRIN-
CIPi CLEMENTISSIMO.

Liber I. Panegyrici.

De Academia in VVestphalia fun-
data.

CAPVT PRIMVM.

Proœmium.

Hicet jam, Reuerendissime
& Illustrissime Princeps, tandē aliquando
huic florentissimæ Iuuentuti erumpere
pressam adhuc animis, clausamque læti-
tiam, & sua erga Cels. V. studia, condito
amplissimo in hac Vrbe optimarum artium domicilio jam-
pridem inflammata, publica gratulatione testari. Quan-
quam enim alterum jam annum hoc maximo, præstantis-
B simoq;

fimoque beneficio sanè frequentes utebatur, quoniam
 tamen necdum publice propositis ijs litteris, quibus Pon-
 tificex Maximus, & Cæsar Academia nobis immunitates &
 jura concedunt, necessarius quidam splendor decrat, nos
 quoque gaudia ac vota nostra tantisper in hominum lu-
 cem, atq; oculos proferre verebatur. At hodierno die
 quis jam obscure ferat sensum animi sui, cum ad earum
 litterarum promulgationem ex omnibus prope VVest-
 phaliae partibus concursus in hanc Urbem fiant? cum tot
 mortales in te inhient, tibiq; gratias agere gestiunt, à quo
 liberis suis potiores omni auita paternaq; hereditate esse
 paratas opes intelligunt? cum omnia DE I immortalis al-
 taria, atq; templa, perpetuam se jam tibi doctorum, præ-
 stantiumque virorum facultatem & copiam debitura fa-
 teantur? cum deniq; ipsa adeò oppida atque vici videan-
 tur, si fieri posset, eicere se sedibus suis, atque ad hoc no-
 uum patriæ decus, hanc arcem disciplinarum, hoc muni-
 mentum auitæ religionis, seminariumque reip. coram in-
 tuendum velle peruolare? In hac communi latitia, atque
 plausu nemo non intelligit, quantum flagitij simus admis-
 suri, si ad quos hæc præcipuè tua merita pertinent, non o-
 mnibus, quibus licuerit, gratulationis officiis perfunga-
 mur. Quamquam hic omnium ardor, atque concursus
 non modicam ipse per sese nobis præbet gratulandi mate-
 riam. Est enim primus benefaciendi fructus, non indi-
 gno benefecisse: proximus non ingrato. Quos quidem
 immortalis tui beneficij fructus, iam tunc, Princeps Illu-
 strissime, te ferre sentimus, & gratulamur ex animo, quan-
 do quidem animaduertis, te, hæc prima VVestphaliae Aca-
 demia molienda non in gentem aliquam inertem, atque
 à Musis abhorrentem, aut magnitudini beneficij æstimandæ
 imparem, sumptum, atq; jacturam fecisse. Hæc enim
 hodierna

Hodierna alacritas, & fausta preces omnium ordinum, perinde atque in communi quadam, & eximia fortunę prosperitate gratulantium, satis ostendunt & quanto vulgò sapientiæ amore teneantur, & hoc tuum beneficium quanti omnes faciendum putent. Sed caue existimes, Princeps Illustrissime, repentinum hunc esse quendam animi impetum jam primum tantæ rei nouitate commotum. Est enim quadam indoles virtutis & sapientiæ, præclaris maiorum institutis, exemplisque corroborata, quæ animos ad bonarum artium cupiditatem sponte sua assiduò rapit, quarum se tantam modò facultatem tuo beneficio nactos esse gloriantur. Repetenti siquidem mihi memoriam præteriti temporis, atque animo recolenti, quæ adhuc fuerit in VVestphalia magnitudo ingeniorum, quis ardor discendi, quæ laborum patientia, subit in mentem mirari, quo tandem fato acciderit, vt amantissima laudabilium doctrinarum natio tam diu integrum, atque perpetuum earum emporium desiderarit. Qua de re existimauit nihil me alienum ab huius diei splendore, & lætitiâ esse facturum, si pauca apud Celsitud. V. verba facerem: idque vt mihi bona tua venia liceat etiam, atque etiam rogo. Cognosces enim ex ijs quæ dicam, si omnes, qui jam inde ex eo tempore, cum primum VVestphalia veritatis Christianæ lumē aspexit, has oras tenuerunt, modò à mortuis existerent, nihil ijs, qui nunc adsunt, de studio erga te, atque officio, nihil prædicando beneficio tuo, nihil agendis gratijs esse concessuros. Erit deinde cur præcipuam tibi quandam felicitatem gratulemur, qui DEI singulari munere id absolueris, atque perfeceris, quod antea tot viri graues, ac sapientes vel tacitis votis optarunt, vel aliqua duntaxat parte tentauerunt. Discet denique nostra iuuentus quouique jam progredi in bonarum artium studijs oporteat, tam certis, &

tis, & expeditis abs te discendi praesidijs comparatis, sine quibus nostri maiores tanta sunt in ijs ingenij, & laborum contentione versati.

CAPUT II.

Quanti VVestphaliae ingenia fecerit D. Carolus Magnus.

SVnt enim ita ferè comparati praestantes animi: citò arripiunt, quaecunq; ad veram laudem, decusq; pertinent, sibi que turpe ducunt semel conspectam in pura luce veritatem mediocri ardore complecti. Neq; eò contenti, simul cum veritate, omnia persequuntur, atq; appetunt praesidia & adiumenta veritatis. Vix Christiana veritas VVestphalis illuxerat, cum ita non eius modò, sed etiam liberalium artium quarum illa comitatu plurimum gaudet, & opera vititur, amore sunt capti, vt breui Carolum Magnum non magis bellicae virtutis, quam politae, pacataeque doctrinae peritum, & acrem aestimatorem, in eam spem adducerent, nulli ceterarum, quae in eius essent imperio, gentium, hanc sapientiae, & eloquentiae gloria inferiorem futuram. Nam cum per id tempus inter suos, & Orientalis Imperatoris liberos nuptias coniunctum iri consideret, optaretq; religiosissimus Princeps vt hac affinitate ad vtriusque Imperij Ecclesias certa ac stabili inter se concordia vincendas, neq;, in tanta populorum, qui ei parebant multitudine, viri eruditi deessent ac discreti, quibus id negotium cum dignitate mandari posset, tamen eam habuit opinionem ingenij & industriae nostrorum hominum, vt illos potissimum tantis rebus sustinendis, atq; tractandis idoneos esse iudicaret. Neque verò vnum duntaxat sibi ex eis legatum delegit (quod tamen in gente

gente præsertim admodum nuper CHRISTO conciliata perhonorificum fuisset) verùm in VVestphalia quoddam Orientalium Oratorum seminarium instituendum putauit. Itaq; ijs tabulis, quibus primam in VVestphalia Episcopalem Ecclesiam Osnaburgi collocat, diligenter sanxit ne vnquam in ea Latinarum, Græcarumq; litterarum studia intermitterentur, quòd inde, conciliatis aliquando nuptijs, potissimum sibi placeret, quandocumq; ex vsu, & dignitate Reip. foret, legatum in Orientem decernere. Quare prudentissimus Imperator satis ostendit, quid iam tum sibi de VVestphalorum ingenijs polliceretur, quos primùm efflorescentes arbitraretur, in luce ipsius facundia, omnisq; liberalis scientia inuentricis Græcia, ijs ipsis artibus, quas illa maxime venditare solet, totius Occidentalis imperij dignitatem tueri, & illustrare posse. Neque verò Carolum fefellit opinio. quanquam enim illud eius de nuptijs consilium Græcorum leuitate non processit, non tamen ideo destiterunt vnquam nostri homines vsq; eò præstanti labore ad summam eruditionis gloriam enitendum, quorum gratia Carolus illustre linguarum gymnasium condiderat, subtiliorum quoq; disciplinarum publicam sedem aliquando mererentur.

[Krantzi⁹
Metrop.
l. i. c. 2.]

C A P V T III.

Ante, & post Academias conditas è VVestphalia egregios sapientia magistros prodijisse.

ID quàm mat urè sint promeriti vel ex hoc licet intelligi, quòd cum cæteras ferè gentes, cum primùm ad Christiana sacra, ciuilemque cultum traducuntur, complures annos exterorum magistrorum disci-

plina ante formari necesse sit, & perpoliri, quam ex ijs vlli ad ceteros docendos idonei possint existere, tamen huius tanta fuit soli benignitas, vt simul coli coeperit, simul sapientissimos antistites proferre. Quid enim Hatumaro, quid Badurado huius Ecclesiae primis Episcopis earum artium defuit, quae in laudatissimis populorum magistris praedicari solent? At hos ex eorum numero fuisse accepimus, quos gente perdomita Carolus obsides acceperat. Ab his acceptam pietatis litterarumque gloriam plurimi, quorum memoria Ecclesiarum, coenobiorumque litteris consecrata est, non modo propagarunt ad posteros, verum etiam in longinquas & barbaras gentes incredibili labore sparserunt. Neque enim ignorare potes, Princeps Illustrissime, VVestphaliae primaria Collegia, ac coenobia, atque inprimis finitimam terris tuis Corbeiam, eorum prope omnium fuisse gymnasium, qui vltiorem Saxoniam, Vandaliam, Daniam primis Christianae fidei praecipis & bonis artibus imbuerunt. Hinc enim Ansgarius, Rembertus, Adalgarius, Vnno, Sigebertus, alijque viri immortalitate dignissimi prodierunt, qui morum sanctimoniae, & scientiae copijs, quicquid inter Visurgim, & vltimos Borealis oceani sinus terrarum iacet, impleuerunt. Neque vetustis modo illis temporibus tales VVestphalia viros pariebat, verum etiam ante annos circiter trecetos, cum nobilissimus equester ordo digna suis natalibus, suaque animi magnitudine in Liuoniam expeditione suscepta, populos ad eam diem a CHRISTI sacris auersos debellare, & subiugare decreuisset, vna cum ijs multi indidem pij, eruditiq; homines sunt profecti, qui quos illi armis vincerent, ipsi religione, & humanitate excolerent. Cuius rei, vt historiarum monumenta deessent, testes esse possunt nobiles, & locupletes Liuoniae Ecclesiae, quae se ad nostram vsque memoriam

[Adamus
Brem.
Chronica
Corbeien
sa.]

moriam VVestphalis ferè præfulibus regendas dedide-
 runt. quippe visum est illis æquum esse, vt illi Ecclesia-
 rum opibus fruerentur, quorum eas maiores suo labore,
 doctrina, præclarisq; exemplis instituissent. Huiusmodi
 hominum incredibile dictu est, quantam copiam aluerit
 VVestphalia, cum in Ecclesiæ Collegijs, religiosisque do-
 mibus omnis Christiane viuendi, rectè sentiendi, atque di-
 cendi ratio traderetur. Sed cum in ijs domicilijs ij fere
 soli formarentur, qui sanctioris vitæ genus inire statuis-
 sent, perspicuum est non perinde ad multos eius discipline
 fructum permanasse, atque si nostrarum Academiarum,
 more, omnibus honestarum artium amantibus adolescen-
 tibus promiscuè patuissent. Verùm hoc incommodum,
 ijs temporibus fuit VVestphaliæ cum pluribus regionibus
 commune. At postquam Principum beneficio ea gy-
 mnasiorum publicorum forma, quæ hodie est in vsu, tan-
 dem increbuit, proprium eius malum fuit, in tanta præ-
 stantium ingeniorum vbertate Academia carere. Quan-
 quam VVestphaliæ Academia defuit, Academijs VVest-
 phali nunquam defuerunt. Si enim ea quæ in Germania
 & antiquitate, & celebritate nominis cæteris antecellunt,
 eorum imagines recenseant quorum sunt ingenijs, & la-
 boribus plurimum exculta, reperient ab ipsis incunabulis
 plurimum sibi splendoris à VVestphalis accessisse. Certè,
 vt alios præteream, cum paucas etiam Academias haberet
 Germania, ad Concilium Constantiense, quo constat de-
 lectum eruditorum hominum florem conuenisse, a dua-
 bus primarijs duo VVestphali viri eruditione & auctori-
 tate præstantes publicè communi consensu missi memoran-
 tur. Aderat è Colonia Agrippinensi Theodoricus de [Scfs. 13]
 Monasterio Theologiae Doctor qui & verba in conuentu
 habuit ad Patres, & in eorum numerum est allectus, qui in-
 pesti-

pestilentem Ioannis Hussi doctrinam Concilii auctoritate, anquirent. Aderat ex Heidelbergensi gymnasio Conradus de Sufato & ipse Theologiae Doctor, atq; apud Ludouicum Comitem Palatinum graciosus in paucis, qui voluntate totius Concilij ad Petrum cognomento de Luna, qui se Benedictum XIII. ferebat, in ordinem redigendum, in vltimam Hispaniam, inter alios, legatus est profectus. Erfurtum verò inter præcipua sua lumina commemorat Godeschalcum Grefemundum Meschedensem clarum, inprimis rerum diuinarum scientia, cuius germanus eodem tempore Moguntiaci Medicus ac Philosophus habebatur eximius Theodoricus. Sed huius famam in eadem Academia filius obscurauit, & ipse Theodoricus, quem Erasmus alicubi hominem appellat ab ipsa natura ad humanitatem, ad bonas litteras, ad eloquentiam illam verè Atticam, sculptum ac factum. Sed quid necesse est omnium Academiarum tabularia excutere, cum sat multa à VVestphalis relicta teneamus in eorum libris eximiæ litteraturæ documenta, è quibus cognosci liceat, quantum viui Doctorum exedras ornauerint, quorum tanto intervallo, defunctorum lucubrationes, legentium & laudibus & profectu celebrantur? Ac recentibus quidem Academicis cum vigeret etiam illud minus comptum, & amœnum, subtile tamen, & argutum disputandi scribendique genus, Theologiam, vt de ea præcipuè loquamur, scriptis illustrarunt, præter Sufatensem, & Meschedensem, de quibus memini, Henricus de Cœsueldia, VVernerus Rollevincius, Henricus de Heruordia, Hermannus de Soldis Osabrugensis, Hermannus in Campo, Henricus de VVerlis, & alij complures, quorum extant plena eruditionis, vt ijs temporibus, ingenij monumenta.

CAPVT

Humaniores litteras in Germania
præcipuo VVestphalorum studio
refloruisse.

AT verò postquam NICOLAI V. PONT. MAX.
auspicijs cultiora litterarum studia primùm in
Italia reuixerunt, cum pleræq; omnes Academiae
Germaniæ, rationibus sanè leuibus retardatæ, quas alicubi
persequitur ac refellit Æneas Siluius, ea admittere, & tra-
ctare cunctarentur, VVestphali nostri tempus hoc demõ-
strandæ suæ in bonas litteras voluntatis, minimè præter-
mittendum rati, relictas ab alijs, atq; despectas non modò
sibi recipiendas, sed etiam ornandas, atque omni ope toti
Germaniæ commendandas existimarunt. Princeps tam
illustris facti Rodolphus à Langen vir equestris in VVest-
phalia ordinis, & in maxima Ecclesia Monasteriensi Cano-
nicus fuit. Is enim cum vnà cum Mauritio Comite Spi-
lembergio Canonico Coloniensi, & Rodolpho Agricola,
in Italia Francisco Philelpho, Theodoro Gaza, alijsque
vtriusque lingue instauratoribus dedisset operam, tantosq;
haberet progressus, vt is, quem modò nominavi, Agricola
ab hoc demum viro aliquando, vt ipse loquitur, pri-
scam insolenti Italiæ, & propemodum occupa-
tam bene dicendi gloriam extorqueri posse confi-
deret; reuersus in patriam nihil habuit antiquius, quàm
vt ad quarum artium quasi mercatum quendam erat pro-
fectus, earum suis popularibus copiam faceret. Ille igitur
fuit, vt cecinit quidam,

[Lib. de
educ. Li-
beror. ad
Ladislaũ
regem ca.
26.]

[In epist.]

[Alexan-
der Hegi-
us in epi-
gram]

C

Primus

Primus Melpomenen qui rura in VVestphala duxit. In VVestphala autem? imo verò, si verum amamus, omnino post restitutas litteras, primus Germanorum eruditum carmen scribere cœpit. Scripsit & multa soluto sermone perquam disertè, & veteres illos elegantium artium auctores prope primus, quasi postliminio, iuuentuti restituit. Etenim Conradum, è Comitibus Ritbergensibus, Monasteriensem Antistitē, magni animi principem, sua auctoritate perpulit, vt in ludo litterario, qui erat in ea vrbe ad D. Pauli, repudiatis barbaris & incultis minimè idoneorum magistrorum præceptiunculis, exemplo, atq; instituto eorum scholarum, in quibus erat in Italia versatus, vetusti scriptores vtriusque linguæ explanarentur. Res varijs, vt fit, consultationibus in id tempus extracta est, quo in ea Ecclesia Scholastici munus sustinebat vir magno nataliū, & prudentiæ splendore VVennemarus Horstius, ex eaipta familia, quæ amplissimum huius nunc Ecclesiæ Decanum tulit; is ascitis in eam rem viris litteratis è Langij ferè disciplina, atque contubernio, vniuersum Gymnasium Timanno Camenero, cuius extant de Philosophia naturali commentationes, administrandum dedit. Neque verò hic VVestphalorum ardor vnus vrbs finibus coerceri potuit, sed annitente eodem in primis Langio, ludis, in celeberrimis quibusq; oppidis, apertis, omnibus vtriusque linguæ, omnisque politioris litteraturæ copijs VVestphalia redundauit. Quid quod VVestphalorum studio, ac labore in alias quoque Germaniæ oras permanarunt. Siquidem Dauentriæ versabatur Alexander Hegius homo VVestphalus, cui Langius, quondam eius condiscipulus, è bibliotheca, quam secum ornatam, & locupletem ex Italia detulerat, libros à doctissimis illis Italiæ magistris nuper editos in lucem, sanequam benignè & vltro mittebat. His

cūm

eum ille assiduò voluendis fieret quotidie eruditior, discipulos, atque æmulos studiorum suorum habuit Desiderium Erasnum Roterodamum, Ioannem Murmellium, Ludouicum Bauingum, aliosq; complures. In his Conradus quoque Goclenius Paderbornensis fuit, qui postea in nobilissima Academia Louaniensi è primis fuit eius Collegij professoribus, quòd ad illustrandas linguarum præstantissimas sapienter institutum, trilingue dicitur; plurimumq; sua ætate, dicendi laude præstitit. eum huius artis præcepta tradentem, audiit inter alios Adolphus Comes Schaumburgius, qui deinde Coloniensis Antistes renunciatus, veteris fuit religionis instaurator & vindex, plurimumque, Princeps Illustrissime, jam tum explendescentem indolem in tenera tua dilexit ætate. Tulit præterea Paderbornensis ager eadem tempestate Ludouicum Dringeburgium, qui ad excitandas easdem mansuetiores litteras, magnis propositis præmijs Selestadium in Alsatiam euocatus, Ioannem Reuchlinum, Beatum Rhenanum, Iacobum VVimphelingium, aliosq; erudiit, qui deinde insigni scientiæ fama claruerunt. In Bataviam primus eadem præclara studia, eodem hortante, & adiuuante Langio, Antonius Liber Susatensis inuexit, è cuius disciplina Alardus Amsterodamus doctissimus, ac politissimus Louaniensis Theologus, alijque clari in litteris homines prodierunt. Quo quidem tempore nihil mihi VVestphaliæ videtur ad immortalem gloriam præter te vnum, Princeps Illustrissime, defuisse. Si enim tui similis quispiam Mæcenas fuisset exortus, qui seueras illas veterum Academia-
rum doctrinas hac noua humanitatis, & eloquentiæ dulcedine temperasset, vnoq; vtraq; domicilio collocasset, ne
is facile omnibus numeris absolutam Academiae formam primus Germaniæ demonstrasset.

VWestphali natura propensi, & habiles ad doctrinam.

EQuidem sic sentio : quantum inter frugiferas arbores, & eas intersit, quæ præter foliorum speciem, & vmbra nihil afferunt, tantum ea gymnasia quæ sciendi studia, cum linguarum cognitione coniungunt, ijs præstare, quæ soli poliendo sermoni, sunt consecrata. Neque id nostrates fugit, quorum vt quisque est ingeniosissimus, ita non contentus his minoribus artibus, ad sublimiorum rerum disciplinas natiuo quodam impetu, quando domi facultas non datur, in longinquas terras rapitur. quod enim est in Germania, aut superioribus annis fuit paullò florentius gymnasium? quis doctorum hominum cœtus? quis deniq; discendi, ac proficiendi locus, qui non VWestphalorum sit ingenijs illustratus? Illi verò quos rei familiaris inopia patrios fines egredi non sinit, non satis illa auiditate, qua in his litteris percipiendis sunt versati, quarum erat domi copia, declararunt, quid in ijs studijs essent facturi, quæ continent naturale quoddam pabulum præstantium animorum? Quibus tametsi VWestphalia adhuc publicas sedes nullas posuerat, tamen quàm crebri in ea sunt, & celebres ludi? qui concursus, ardorq; discantium? quæ certamina æqualium? quæ cohortationes, & gratulationes parentum? quis labor, & assiduitas magistrorum? Academias profecto commemorare possum, quæ celebritate, & frequentia nullo modò sint cum puerilibus VWestphaliæ ludis comparandæ. Quem enim horum nominare possis, qui vastitatem, & solitudinem, vt illæ, metuant? quò, dilabentibus ciuium
popu-

populariumque liberis, externos, & peregrinos auditores prope pretio conducere necesse sit? qui fucata libertatis illecebris, & indecoris immunitatibus ad pelliciendam iuventutem indigeat? VVestphalorum ea semper fuit discendi cupiditas, vt & suis gymnasijs complendis soli sufficiant, & plurimum inde redundet in externa. neque verò multum prensandi parentes, vt filios suos ad studia incumbere patiantur, quippe cum ipsi quoque ruri, atque in malibus nati, qui nullam doctrinae partem attigerunt, non temerè quemquam filiorum litterarum prorsus expertem velint. Itaque diu alijs est prius studendum, quàm studia amore esse digna cognoscant: VVestphalos jam inde ab ipsis incunabulis quidam ad discendum genius exstimulat. vt vel inde coniectura liceat assequi, quantus sit in VVestphalia prouentus illustrium ingeniorum. Est enim ingenium quidam mentis oculus, qui quo magis luce gaudet, atq; exire gestit è tenebris, hoc est sanior, & ad cernendum, ac perspicendum acutior. Eiusmodi cum tanta sit in VVestphalia multitudo, quibus, Illustrissime Princeps, velut inusitatum jubar optatam hodierno die lucem affers, non est metuendum ne vnquam desint, qui ad eam accipiendam, & fruendam anhelent, seq; ob immortale hoc patriæ decus æternas tibi gratias debere fateantur.

C A P V T VI.

Quibus rebus VVestphali ad progressum in litteris adiuuentur.

NEque verò minore contentione VVestphali studia persequi solent, quam arripuerint. est enim huic genti cognata incredibilis quædam industria, quæ exterorum quoque hominum præconium,

meruit. Sunt enim ab Erasmo hæc ipsa scripta in epistola ad Thomam Morum summum illius sæculi lumen. **VWestphalus**, inquit, **populus**, vt vulgò rudior habetur (nempe à tuis Batauis, mi Erasme, politis scilicet hominibus) ita multos nobis dedit summis ingenijs, minimeque vulgari doctrina præditos. Non aliud genus mortalium patientius laborum est. Rara profecto singularisq; laus. Quæ enim duæ res tam ægrè in vno homine, ne dicam gente, copulantur, quam ingenij magnitudo, & laboris contentio? ferè enim qui ingeniosi, ijdem sibi præfidentes, plurimum otio se dedunt, ne minus ingenij habere videantur, si plus laboris assumpserint. Atqui contrà fieri oportuit. Vt enim quò foecundior est ager, hoc operam coloni remuneratur vberius: ita præstantissimum quodque ingenium hoc est fructuosius, quò diligentius, instantiusq; colitur. Neq; verò parum affert momenti ad promouenda studia VWestphalorum, celeritati ingeniorum adiuncta modestia, & ab effrenatis motibus alieni mores. Sic enim plerosque omnes natura comparauit, vt facile imperare animo suo, suæque vitæ modum tenere condiscant. quo quidem nihil est ad accipiendos sapientiæ satus accommodatius. Eius rei video ab harum rerum prudentibus duo argumenta sanè luculenta proferri. Alterum, quòd cum plures ferè è VWestphalis, quam cæteris Germaniæ populis, quotannis propter discendi cupiditatem in alienas terras demigrèt, multi item quotannis in patriam se referant, incorruptam tamen adhuc, atque integram ab omni deprauato exterarum gentium more VWestphaliam tueantur. Eadem semper in victu cultuq; frugalitas: idem in moribus candor: eadem, in dictis factisq; constantia. Longissimè enim absunt ab
eorum

eorum errore, qui tum demum se præclare peregrinatos arbitrantur, cum quot gentes accesserint, totidem peregrinis vitijs obliteruuntur. Itaque cuiusmodi eum expressit Homerus, quem imaginem posteris proposuit Sapientiæ, tales plerumque VVestphalorum fingit natura, format educatio, confirmat industria, ut non magno negotio & Sirenium blanditias, & artes filiarum Solis præteruchantur impune. id qui norit eum demum scito certissimum ad absolutam sapientiam cursum tenere posse. Alterum quoque indicium facilis & pacatæ naturæ commemorant, quod nulla Germaniæ gentium plures procrearit, qui in alienis rebus pub. honoribus, atque muneribus vel minore inuidia sint ornati, vel maiore omnium commendatione perfuncti. Nulla siquidem est non dico illustris, & splendida, sed omnino paullo lautior VVestphaliæ domus, quæ non aliquos è suis maioribus laudare possit, extra patriam in aliquo vel viri Principis consilio, vel alicuius reip. Senatu, vel aliquo denique Ecclesiastico, aut ciuili magistratu ijs quoque fauentibus versatos, qui se præteritos jure queri posse videbantur. Sic enim induxerunt animum plerique mortalium, cuiusque commoda, atque ornamenta ciuitatis, ciuium esse oportere. ad ea si alienus aspiet, omnibus est inuidiæ telis expositus, quæ quisquis euitare desiderat, eum necesse est usque eò animo suo posse imperare, ut neque vlla improbitatis significatione nudum latus calumnijs præbeat, & se facile in tam excelso virtutis fastigio collocet, quod nulla inuidia possit attingere. Quæ omnia, quid aliud significant, quàm in VVestphalorum indole innata atque inclusa singularis cuiusdam semina virtutis, quæ si tempestiua cultura tantisper foueantur, atque adolescant, dum justam maturitatem assequantur, intellexisti Princeps Sapientissime, breui VVestphaliam vniuersam plurimis, &

mis, & maximis ornamentis, atque præsidij non ad suam modò, verùm ad totius Christianæ reip. vtilitatem abundanturam.

CAPVT VII.

De aliena à veteri Religione Academia in VVestphalia tentata.

QVare nunquam tibi pro eo ac meretur hoc tamdiu optatum beneficium, gratiam VVestphalia referet. Tu enim primus in media eius luce campum aperuisti, in quo nostrorum hominum industria, in exiguum gyrum paucarum nuper disciplinarum compulsa, liberè tandem ad omnem Sapientiam excurrere, cognoscique possit. Tibi debet omnis posteritas, quòd quæ maiores nostri litterarum decora, atque præsidia peregrè petebant, ea jam domi, te auctore nascantur, atque ita patriam, quam adhuc parentem tantùm, & altricem suam vocabant, deinceps, tuo beneficio, eorum quoque bonorum procreaticem sint habituri, quæ sola, cum semel possidere cœperimus, nunquam nostra esse desinent. Est verò aliud quoque quod diuinæ prouidentiae gratulemur. neq; enim mihi tam latandum videtur, quòd aliquãdo hoc doctorum hominum seminarium in VVestphalia sit conditum, quàm quòd eam mentem veteris, atq; Orthodoxæ religionis colenti Principi potissimum iniecerit. Neque enim defuerunt qui secessione ab Ecclesia Catholica facta, VVestphalam post annos jam demum octingentos veritatem se docturos professi, suis nouis opinionibus, Academiarum more, non modò Ecclesiarum opibus, sed etiam Ecclesiasticis principibus administris extruere gymnasia laborarunt. Fuit in eo numero superiore seculo

feculo Arnoldus Burenus, cuius extat oratio sanè verbosa
 ad Franciscum Monasteriensem Episcopum, non sine præ-
 fatione Philippi Melanchthonis. In ea principiò mirifi-
 cè laudat Episcopum, quòd **incredibili totius prope**
Germaniæ admiratione, à Pontificia illa, vt ipse
 loquitur, impietate ad puram Christi doctrinam
 (Lutheri deliramenta dixisse oportuit) se transtulerit.
 deinde persuadere conatur, vt VVestphalæ iuuentuti
 ludum aperiat, qui non solum inferiorum ar-
 tium tractatione, sed etiam Theologicarum re-
 rum, & Iurisprudentiæ professione nobilitetur.
 Addit incredibile esse, quanta futura sit istius beneficij glo-
 ria: Vnum illum ex omnibus Episcopis, quibus
 vnquam VVestphala Ecclesia, atque Resp. fuerit
 commissa, extitisse, qui primus in illam Ecclesiã
 sacrosanctam Euangelij doctrinam, & in scho-
 lam, verè piam, & salutarem institutionem, o-
 mnibus ineptijs, impijsque somnijs ex illis detur-
 batis, intulerit. Hæc ille. Ac sanè si quòd vnquam
 fuit tempus oblatum VVestphaliæ diuinitus, quo meritò
 poterant omnium animi ad Academiæ cupiditatem erigi,
 hoc profectò illud fuit, cùm ampla, & valida in primis Vr-
 be ex Anabaptistarum fanaticorum hominum, & omnis
 honestæ doctrinæ coniuratorum hostium dominatu, in li-
 bertatem vindicata, omnes vehemens quoddam demen-
 tissimæ illius inscientiæ, atq; barbariæ, tam recenti malo,
 odium percepisset. Itaque post receptam urbem, eorum
 qui ludum in illa litterarium, de quo nuper dixi, celebra-
 bant, duo admodum millia censa fuisse accepimus. Cùm

D

ergo

[Vide
Laur. Fa-
bricium
exam In-
quif. Mo-
nast. e. 7.]

ergo ad minorum, vt ita dicam, gentium artes, tanti concursus fierent, quid futurum fuisse putemus condita Academia, in qua sublimiorum quoque doctrinarum studia viguissent? Sed nimirum huius meriti gloriam DEVS tuæ Celsitudini, Princeps optime, reseruabat. Neq; verò, qua fuit in nos bonitate, commisit, vt ciuitas vixdum illa turbulentissima tempestate perfuncta, eis cathedras, & subsellia erigeret, qui primi eius commouendæ duces extiterant. Quis enim est rerum illo tempore gestarum tam rudis, qui nesciat Lutherianos prius in Catholicos, quam in Lutherianos Anabaptistas, coortos, his faces ad rempub. turbendam prætulisse? Quis ignorat huic ipsi Francisco, ad quem scribit Burenus, non Anabaptistas modò, sed etiam Lutherianos rerum nouarum, & seditionis pœnas dedisse? Ac fuit ille quidem deinde, nescio quo illorum temporum fato, eò delapsus, vt haud dubiè eorum partibus faueret, quorum sceleratos impetus antè compresserat: ne tamen ei Episcopatus, Pontificis Max. sententia, vt erat institutum, abrogaretur, supremum Canoniorum Collegium, ob magna viri in Ecclesiam merita, intercessit, deditque operam ne quid præterea res Catholica detrimenti caperet. Verùm, quæ, malum, est huius hominis impudentia? primusne Franciscus sacrosanctam Euangelij doctrinam in VVestphaliam intulit? itane? tot sanctitate & doctrina illustres antistites, qui à fundata in his terris Christiana religione Ecclesiam gubernarunt, expertes Euangelicæ doctrinæ fuerunt? quid? antequam Petrus VVerthemius ad res nouas moliendas Monasterium Marpurgo mitteretur, scholæ ineptijs, & somnijs refertæ erant?

OS(*)*SO
S
CAPVT

Nouum Euangelium cum summo Academiarum odio natum.

SCio quæ ille somnia intelligat. nempe Mis-
sam, Purgatorium, Sanctorum inuocationem, & si-
milis Ecclesiæ Catholicæ dogmata, quæ sapientissi-
mus quisque veterum Patrum complexus est, vt ne-
mini possit esse dubium, quin illi potius somnient, qui ista
repudiant. At ego in hoc ipso de quo agimus Academia-
rum negotio tam planum facio ipsos illos noui Euangelij
architectos somniasse, seu potius delirasse, vt ex eo, quod
ijs circa has artes contigit, in quibus erant inde ab ineunte
ætate versati, conijci possit, eos cum toti antiquitati in-
grauissimis fidei decretis somnia obijciunt, omninò de
potestate mentis exisse. Quæro enim ex Burenio, num
hic ille Philippus, cuius præconio suam orationem com-
mendari voluit, non aliquando Academias, & bonarum
litterarum gymnasia sit execratus, & infano odio persecutus?
Quæro num meminerit anno Salutis nostræ M. D. XXI.
æneis formis excusam esse orationem Didymi Faurentini
nomine, contra Thomam Placentinum? num ignoret [Ep. Lat.
tom 2 ep.
ad Spa-
lat]

huius orationis ab ipso Luthero auctorem laudari eum, de
quo nobis sermo est, Philippum Melancthonem? In ea
porrò oratione hæc sunt verba. Ne nullæ essent in
Christianismo scholæ, Academiæ generalium
studiorum, quas modò Vniuersitates vocant, cõ-
dite sunt. Atque hoc consilio mirum est, quàm
placeant sibi, quàm salutare putent, quo nõ aliud

repererunt neque perniciosius, neque magis impium, & quod video non Pontificibus, sed ipsi deberi Sathanæ, qui si quo vnquam, hoc certè casu, egregiè imposuit Christiano populo. Equidem sapientem virum fuisse iudico VViclephum Anglum, qui omnium primus, quod ego sciam, vidit Vniuersitates esse Sathanæ synagogas. Et quid dici vel pium magis, vel sapientius potuit? Hæc Philippus alludens ad illud VViclephi pronunciatum, quod inter alia Concilium Constantiense damnauit: **Academias, Collegia Academica, studia, & insignia magistralia vana gentilitate esse introducta, & tantum Ecclesiæ prodesse quantum prodest Diabolus.** Ac ne quis dubitaret num hoc odium esset ab ipso genio noui Euangelij ipse eius parens Lutherus simul in Ecclesiam furere & bacchari coepit, Academias omnibus maledictis infectabatur, & exagitabat. Suntne hæc Lutheri verba? Ex isto fumo (de quo S. Ioannes in Apocalypsi) prodeunt locustæ istæ, quæ omnes cathedras occupant, omnia gubernacula administrant, vt **Academias ab initio mundi Satanas nihil excogitarit præsentius, ad vastandam fidem, & Euangelium toto orbe.** Ibidem eas comparat cum valle Tophet, & cum fano Moloch. Alibi appellat asinorum bipedum stabularia: alibi portas, & Ianuam inferi. Est vbi vocet Antichristi lupanaria: **Diaboli tabernas: Synagogas synagogarum Satanæ.** Adiunxit ad hæc & alia conui-

[Sels. 15.]

[Lib. de
abrog.
missa.]
[l. de insti-
tuen. pue-
ris.]
[Oper. in
Pl. 22 & l.
cōtra Ca-
thar.]
[l. de mis-
sa priua-
ta.]
[in conc.
habita Ka-
lend. Ian.
1522 Col-
maria e-
dita.]
[L. contra
Latomū.]

conuitia, magna, & impudentia mendacia. An non est mendacium, Academias Aristotelem Christo æquauisse, quantum ad auctoritatem, & fidem? Verbo & ratione docendi soluere mandata Dei? Christum & nouum Testamentum longius ex mundo exterminasse, quam Iudæos, & Turcas? denique in Academijs sub titulo doctrinæ Christianæ non nisi pugnantissima Christianæ fidei doceri? Videntur Tibi, Princeps Illustrissime, hæ vigilantium, an somniantium? prudentium, an insanorum voces? Sed audi facta haud paullò dictis stultiora. A N N O M. D. XXII. cum Lutherus metu Caroli V. Cæsaris in Pathmum, vt ipse insolentissime appellabat, secessisset, interea VVittembergæ Andreas Carolstadius, & Philippus Melanchthon, Lutheriano cæstro perciti, cogitarunt quemadmodum doctrinam, quam Lutherus, si Dijs placet, deuocasset de cœlo, factis persequerentur. Ergò, cum inter alia tam insignie eius in Academias odium haud dubijs argumentis perspexissent, iuuentuti quæ in Academia VVittembergensi studia litterarum æmulabatur, auctores fuerunt, vt combustis libris, spretoq; gymnasio in opificum se disciplinam darent. Neq; dubitarunt, cuius suasores fuerant, eiusdem consilij duces esse. nam Carolstadius in villa haud longè ab Vrbe ex Doctore Theologiæ de improuiso agricola, ac rusticus euasit: Philippus qui Philosophiæ magister erat, pistori suam operã nauare cœpit. Hoc tantorum Theologorum decretum, inquit Staphylus, fusè longèq; dimanauit in plerasq; Vrbes Germaniæ. Et, vt reliquas taceam, scimus Vratislauriæ, & Suidniciæ in

[Lib. contra Cath.]

[Lib. de abrog. Missa.]

[Con. Kalendar. Iam. Col.]

[Colloquium Aftenburg. Sarius.]

[Staph. apolog. p. 3. de consens. Euan gelic 6. Biblijste]

Silesiæ biennium ludos litterarios oclusos fuisse, & planè extinctos : nec quicquam ab istorum sectariorum discipulis lectum, præter textum sacræ scripturæ. At, inquit, Lutherus, & Philippus, mutata postea voluntate, auctores vbiq; fuerunt per Germaniam instituendarum scholarum, neque obscurum est, eos qui eorum instituta sectantur, passim gymnasia habere publicè informandæ iuuentuti. Principiò non ideò non somniarunt, quòd aliquando suo illo somno excussi aliter, ac prius censuerunt. Imò verò vel inde liquidò constat somnia fuisse, quòd tunc ab ijs damnata & explosa sunt, cum eos isti sapientiores fuisse confitentur. Deinde est quòd gratias Principibus agamus, qui cum Anabaptistarum exemplo, didicissent, quantùm ad perturbandam remp. virium haberet Nouo Euangelio armata barbaria, maturè ne id malum latius serperet prouiderunt. Qua in re videntur mihi fecisse, quod, vt ex Timæo narrat Athenæus, Prætores olim Agrigentini ebriosis quibusdã iuuenibus. Cùm enim hi vino madidi in eam deuenissent amētiam, vt cum in taberna sederent, triremi sibi per mare vehi, & tempestate jactari viderentur, eaque persuasione supellectilem omnem, atq; adeò lectos ipsos, velut alleuandæ nauis causa, proijcerent foras, exciti tali insolentia magistratus, intanientes obiurgarunt, ac ne amplius ad eum modum se vino replerent seuerè monuerunt. Illi admoniti proijcere quicquam desierunt, sed ita vt hærent etiam nonnullæ reliquæ delirationis. Nam & Tritones prætores appellabant, & se ingenti tempestate perfunctos querebantur, & ijs se in patria, velut suis liberatoribus statuas posituros esse promittebant. Nimirum necdum vini, à quo illa vafania proficiscebatur, vis tota remiserat. Neque verò fuisset

[Lib. 2.]

set quisquam tam vacors, qui his hominibus, quicquam supellectilis, quod non proiectum, & perditum vellet, custodiendum prius daret, quàm essent omni pristinae aberrationis periculo liberati. Atque spectauimus quidem Lutherum, & Philippum nouo euangelio ebrios, non lances, & lectos, sed optima nostrorum instituta maiorum, & pulcherrima reipubl. vel ornamenta vel subsidia abijciantes. num illi admoniti penitus se ab illa insania remouerunt? an non quasdam eius notas est intueri? denique an non illa è nouo Euangelio profluxit? num igitur illa potest, nisi eo prorsus sopito, atque extincto, omninò conquiescere? Certè Erasmi, quem credo isti rectè de litteris existimare posse non diffitentur, hæc fuit sententia. Vbi regnat Lutheranismus, ibi litterarum est interitus.

[Lib. 19.
epist. ad
Pyrckhemerum.]

C A P V T IX.

Philosophia in Academijs non respicienda.

Verùm idjam non ago. satis mihi fuerit ostendisse eos manifestò sua confessione somniasse, qui Catholicis Academijs somnia obiectare non sunt veriti. Deinde non satis tutò ijs hominibus Academiarum curam committi posse, qui tam flagitiose delirarunt vt tanquam exitiosas Reipubl. damnerent, præsertim si nonnulla etiam in ijs tantæ dementiæ vsquam vestigia appareant. Dixi enim horum furorem, perinde vt illorum Agrigentinarum non simul totum esse compressum. Id vel ex eo constare potest, quòd etiam postquam Philippus à furno ad scholas redijt, tantisper honores Academici nemini more maiorum, mandati sunt, donec Ele-

[Tom. I.
fel. de-
clam. Phi-
lippi Or.
Iusti Io-
næ, & Viti
VVinse-
mij.]

nec Electoris imperio intermissus pluribus annis mos aliquando referretur. Sed videor mihi in Burenij quoque verbis quædam obseruare relictæ stultitiæ argumenta. Quid enim causæ censes esse, Princeps Illustrissime, cur Burenius nullam sua oratione Philosophiæ mentionem faciat? cur ante Theologiæ studium solas inferiores artes requirat? Nimirum talem Academiam moliebatur in Westphalia, cuiusmodi ex Lutheri præceptis, tunc institui poterat, cum tamenetsi de infinito illo Academiarum odio non nihil remississe videbatur, tamen Philosophiam, præsertim Aristotelis, necdum concoquere villo modo poterat. Ita enim ille scripserat anno M. D. XX. in libro de reform. Reipub. Christianæ ad nobilitatem Germanicam. Suadeo, inquit, vt libri Aristotelis, Physicorum, Metaphysicæ, de Anima, Ethicorum, qui hæcenus omnium optimi habiti fuere, penitus aboleantur & exterminentur; cum omnibus illis, qui rerum naturalium explicationem & cognitionem se tradere profitentur: cum ex illis nihil vel naturalium, vel spiritualium rerum disci, vel doceri queat. Neque verò id postea mutauit. quamuis enim libellum composuit de instituendis scholis, tamen cum earum formam describit, multus ille quidem est in prædicando linguarum studio; de Philosophia restituenda nihil præcipit, vt satis appareat, nunquam cum eo in gratiã rediisse. Talis igitur, vt opinor, Academiæ speciem cum animo concepisset Burenius, quæ lustrum esset inscientiæ, non sapientiæ domicilium, præclare se meriturum de Westphalia sperauit, si eam huic genti cupidissimæ omnis liberalis eruditionis obtruderet. Num verò existimauit illam

illam VVestphalorum insignem discendi auiditatem, propter quam eorum maiores sæpè remotissimas nationes adierunt, modica cognitione linguarum, & paucis in aliquot scripturæ sacræ capita, non è veterum auctoritate, sed è nuper exorta disciplina petitis glossæmatis, expleri posse? Quid? nullumne vnquam crediderunt VVestphalorum in sublimiores de diuinis hypostasib⁹, de præsentia C H R I S T I in Eucharistia, de procreatione rerum è nihilo, alijsq; eiusdem generis locis esse venturum? aut omnes tam hebeti futuros ingenio, vt non sentirent, hæc sine accurata Philosophiæ cognitione, neque satis liquidò explicari, neque aduersus hostes Christiani nominis satis pro dignitate propugnari posse? Nam quòd eorum nonnulli respondent, Philosophiæ disciplinas ad liberalem quandam oblectationem animi percipi posse: vt in sacris rebus vllus eis sit locus, id verò minimè ferendum esse; hæc inquam oratio risum profectò prudentibus mouet. Quotidianæ enim inter eorum Theologos concertationes, turpissimis, ob rerum Philosophicarum ignorationem, hallucinationibus refertæ satis ostendunt, ebrijs hominibus eos esse perfimiles, qui cùm se per dementiam negent duce, vel adminiculo ad ingrediendum indigere, vbique tamen titubant, atq; offendunt. Quantò tandem abs te sapientius factum est, Princeps Illustrissime, cui cùm persuasum esset, illas quoq; à profanis licet hominibus excultas doctrinas, D E I ad nos munere peruenisse: C H R I S T V M, qui sit æterna veritas, ad illa quoque omnia, quæcumque illis rectè tradita sint, sua auctoritate comprobanda ad nos de cœlo delapsam: esse denique eas disciplinas ad res diuinas explanandas vberius, & validius muniendas perquam appositas; iccirco Academiam tuam, more maiorum, ijs omnibus artibus, quæ omnibus numeris absolutum Theologum,

E

decent,

[S. Augustin. ep. 3. ad Voluf]

decent, instructam esse voluisti? Ita enim retinetur admirabilis ille inter disciplinas concertus, atque consensus, ut cum alia sint diuiniore fidei lumine patefacta, atque à cœlo ascitata, alia natiuis ingenij viribus, & assiduo mortalium studio peruestigata, hæc illis pareant, atque ancillentur, & si qua in re lapsa fuerint, ab illis corrigantur: illæ verò earum cum præsijs ad compefcendos hostes, tum ornamentis ad sua illustranda, atque confirmanda vtantur.

CAPVT X.

De retinenda Academiæ inter se concordia.

NEque solum diuulsa sunt, atque distracta ipsa discipline illorum somniantium importunitate, & dementia, sed etiam, quod quidem malum multò latius patet, ipsa Academiæ, postquàm hoc nouum Euangelium ab inferis extitit, omnem funditus spem mutuæ concordia, & consensionis amiserunt. Atqui hæc fuit maioribus nostris præcipua Academiæ condendarum causa, ut veritas multorum sapientum studijs facilius reperiretur, & auctoritate certius muniretur. Sic enim homines sapientissimi iudicabant, cum in omni disceptatione, tum præcipuè, quæ de diuinis rebus instituitur, eruditorum hominum consentientes, conspirantesque sententias magni apud omnes ponderis esse oportere, præsertim si quod versatur in quæstione, diu fuerit antea magnis ingeniorum contentionibus agitatum. Id si in vno aliquo eruditorum hominum cœtu locum habet, quid incompluribus, non modò mœnibus, sed terra quoque marique disiectis? Iam verò ante Lutheri ab Ecclesia discessum,

sum, quanta erat omnium Academiarum in ijs quæ fide Catholica traduntur tuendis, propugnandisque concordia? quam multa, de quibus nihil dum certi Ecclesia decreuerat, jam quodam Academiarum præiudicio explorata tenebantur? quam multa in ijs, quæ ex doctrinæ Christianæ capitibus, adhibita aliarum quoque cognitione doctrinarum, aptè concludi visa sunt, jam pridem tam erant in Academijs recepta, vt ijs non assentiri summæ impudentiæ, ac temeritatis esse iudicaretur? Hoc quasi commune quoddam veritatis patrimonium pro se quælibet fidelissimè custodiebat, & quantum studio, ac labore conniti poterat, augebat. At verò simulatq; exortus est Lutherus, qui apud imperitos hæc omnia tanta gentium, ac sæculorum consensione comprobata, atque firmata conuelleret, tum verò simul excogitatum est aliud Academiarum genus, cui quoniam æternum est bellum cum veritate susceptum, omnia derepente litibus, discidijsq; permiscuit. Huius generis Academiæ Burenus popularibus suis optabat, quæ non modò à Catholicis omnibus dissideret, sed ne spem quidem vllam haberet constantis cum suis gratiæ, ac pacis ineundæ. Ad quam enim illa tandem factionem, cum inter illos sint plurimæ, sese applicaret? Ad Flaccianam, an Eberianam? ad Osiandrinam, an Vbiquetariam? An, quod nonnullas fecisse videmus, à Luthero ad Caluinum, id est de calcaria ad carbonariam repente transfiret? Hunc verò ipsum, qui se sequi profitentur, quot jam sunt partium? Cuius verò tandem rationis fuisset, cum in VVestphalia tot jam sæculis Academia desideraretur, quæ esset veritatis officina, falsarum in ea opinionum, & litium sedem constituere? Est enim omninò, quod aiebat S. Au-

[In Pf 57.]

gustinus: **In ventre Ecclesiæ veritas manet.** Quis

E 2 quis

quis ab hoc ventre separatus fuerit, necesse est, ut falsa loquatur. Quocirca præclarè comparatum erat more institutoque maiorum, ne cuiquam dynastiæ fas esset Academiam condere, nisi non modò Imperator, verùm etiam Pont. Max. auctor fieret. Existimabant enim nihil esse præsentius ad sedandas opinionum discordias, & dissidia doctrinarum, quàm ut honores, qui viris doctis tribuuntur, non modò ab eius qui toti Imperio, sed etiam qui totius orbis Ecclesijs præest, auctoritate pendeant: ut quoniam, ut est in solenni formula, hic, & ubiq; locorum, eos valere cupiunt, dent quoque operam, ne eorum doctrina cum totius orbis sensu, iudicioque vlla in re discrepet.

CAPVT XI.

De Pontificis Maximi in approbandis Academijs auctoritate.

[In cõfil.
Theolog.
2 part pa.
165]

NON placet hoc Philippo. Quid ita? Nolunt, inquit, Pontifex, & Imperator propagari veram, & puram Euangelij doctrinam, qualem constat esse harum Ecclesiarum. Ideò his Principibus, & Scholis sunt inimici. E contra tamen hi Principes verè inuocantes DEVM, debent facere officium suum, & constituere honesta collegia docentium, & discentiũ litteras. Id præcipit DEVS. At quis non videt ea non posse honesta esse docentium collegia, quæ ideò absque summorum Principum auctoritate constituuntur, quòd doctrina in ijs tradatur ab illorum

illorum sententia, & quod consequens est, à consensione orbis terrarum abhorrens? Sed premit nos Philippus veteris Ecclesiæ consuetudine. Non est dubium, inquit, [Ibid. Ecclesiam Dei habentem scholas, & auditores, seu collegia docentium, & discipulorum posse, & debere dare testimonia auditoribus, sicut testantur litteræ, quæ vocantur formatæ. Vult inde cõfici quemuis suorum cõtum, honores Academicos, sine Pontificis, vel Cæsaris auctoritate mandare posse. quia gradus nihil aliud sunt, nisi hæc testimonia. Non disputo, quàm imperitè gradus Academici formati veterum litteris comparentur, cum hæ fuerint fidei, & communionis Catholicæ, illi egregiæ cuiusdam sint, & præstantis eruditionis testimonia. Sed faciamus inter hæc nullum esse discrimen. Nego valuisse formatas litteras à quocumque cõtu datas: contendo earum vim non solum scribentis iudicio, sed etiam recipientis approbatione niti oportuisse. Itaque S. Augustinus, cum Fortunius Donatistarum Episcopus, Ecclesiam suam Catholicam esse contenderet: Quærebam, inquit, vtrum epistolas communicatorias, quas formatas dicimus, posset quò vellem dare? atque addit. Parabam autem, vt si consentiret, ad illas Ecclesias à nobis tales littere mitterentur, quas in Apostolicis auctoritatibus pariter legeremus illo iam tempore fuisse fundatas. Falsum igitur est quemuis cõtum, qui sibi Ecclesiæ DEI nomen arrogaret, formatas litteras, id est, vt Philippus interpretatur, doctrine testimonia, suis auditoribus dare potuisse, quæ apud rectè sentientes pondus haberent, nisi essent Aposto-

[Epist.
163.]

licæ Ecclesiæ sententia comprobata. Quæro igitur ex Philippo, num Ecclesia Romana, in qua, vt loquitur idem S. Augustinus, **semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus**, testimonia, quæ ab eorum cœtibus doctrinæ auditorum tribuuntur, admittat, & probet? Negabit, fat scio. Quid ergò formatas nobis obijcit, cum eæ solæ veterum testimonio formatae Catholicam, veram, puramque doctrinam ostenderent, quæ non essent à societate Romani Pontificis alienæ? Ita enim Optatus Mileuitanus, Augustino vetustior, vt ostenderet suam Ecclesiam esse Catholicam, non Donatistarum; recensitis ordine inde à S. Petro omnibus Romanis Pontificibus, vsque ad eum, qui sua viuebat ætate, cum quo, inquit, nobis **totus orbis, commercio formarum, in vna cõmunionis societate concordat**. Errat verò Philippus, cum sperni, & repudiari Pontificis auctoritatem posse credit, eò quod Christiani, Iuliani temporibus proprias scholas, & proprios cœtus discentium instituerint, tametsi ille edicto prohiberet admitti Christianorum **liberos in scholis publicis**. Christianorum enim Scholæ, Iuliani imperio, ciuilibus duntaxat immunitatibus, & commodis carebant, quæ sola ab Imperatoribus proficisci possunt: laudem verò certæ, & constantis de religione sententiæ earum nulla amiserat, quæ quidem Romani Pontificis auctoritatem sequeretur. Neque enim minus Iuliani, ac postea Valentiniani, & Valentis principatu, Catholici, vt probarent, sibi pro veritate, Donatistis pro mendacio dimicationem esse susceptam, illa Optati oratione vtebantur. Quæ, inquit, apud vos veritas inueniri potest, cui **Catholica videtur obsistere?** aut quod apud nos esse menda-

[Ep. 162.]

[Lib. 2. ad
Parmen.]

[Ibid.]

[Lib. 7.]

menda-

mendacium poteris approbare, in vna commu-
 nione esse cum toto orbe terrarum? Nunquid
 poteris approbare mendacium, symbolum ve-
 rum, & vnicum retinere, & defendere? Nunquid
 poteris approbare mendacium Cathedram Petri,
 & clauis regni cœlorum à Christo concessas, vbi
 est nostra societas? Fateatur ergo Philippus, aut in
 veterum Formatis litteris nihil ad tuendas Academias po-
 situm esse præsidij, quæ sine Pontificis auctoritate, nutu-
 que fundantur, aut certè, si, vt par est, nefas esse putat à
 sententia eius atatis discedere, qua integram, puramque
 Ecclesiam fuisse confitetur, Burenianam certè orationem,
 quam sua præfatione sibi laudandam putauit, & totum
 eius consilium damnet necesse est. Quid enim stolidius,
 quàm eam Academiam in cœlos ferri, cui Pontificis au-
 ctoritas ludibrio sit, atque despectui, cum grauissimi &
 vetustissimi Patres, totius orbis consensu, testentur, abs-
 que ea veritatem retineri nullo modo posse? Num verò
 magis Academia sine veritate, quàm mundus sine sole
 constare potest? Meritò igitur te, Princeps Illustrissime,
 pòsteri omnes amabunt, atque in oculis ferent, qui cum,
 hac Academia fundanda, viam aperire, & munire velles ad
 veritatem, eam vnã tibi sequendam putasti, qua tot in-
 nocentissimos, sapientissimosque homines ad illam per-
 uenisse, nemo, qui se modò sapere profitea-
 tur, ausit diffiteri.

§(**)§
 §*§

CAPVT

Contra Iordanem Canonicum Ofnaburgensem, qui vnam in orbe terrarum Parisiensem Academiam esse volebat.

VERVM exorietur fortasse non nemo, Princeps Illustrissime, qui cum in magni beneficij loco ponat, nullam adhuc in VVestphalia prauis infectam opinionibus Academiam extitisse, neget tamen etiam recte sentientium numerum augeri oportere. Sunt enim quidam homines ita tetrici, ac morosi vt qua in re ipsi incommodo aliquo sint affecti, in ea ceteros absque eodem versari, ferre nullo modo possint. Atqui ij, si qui tamen erunt, fortasse Iordanis Canonici Ofnaburgensis, qui Rudolpho Habisburgio Cæsare floruit, se auctoritate tuebuntur. Is in libro de translatione Imperij ad Germanos, censuit, quemadmodum vna esset Ecclesia Romana, quæ cæterarum mater esset, ac magistra, ita satis orbi terrarum esse vnam Academiam Parisiensem, à qua bonæ omnes artes, quæ ad orthodoxam doctrinam, tuendam, & ornandam sint opus, ab omnibus gentibus peti possint. Quæ opinio totius jam propè orbis consensu, & institutis, tot jam exortis nouis gymnasijs pridem est confutata. Ac Parisiensem quidem Academiam, propterea quod antiquitate facile cæteras omnes antecellat, semperque viris eruditissimis, & grauissimis abundarit, equidem omni veneratione complectendam esse iudico; præsertim, quòd eam, idem ille Carolus, eodem quo hanc nostram, & finitimas VVestphaliæ, Saxoniamq; Cathedrales Ecclesias, animo illo suo

suo verè magno, & incenso de humano genere bene me-
 rendi studio fundauerit. Sed vereor ne parum intelli-
 gant, qui hæc disputant, in quo sita sit vera Academiæ no-
 bilitas, qui totam eius gloriam angustis vnus vrbis finibus
 terminari volunt: cùm hominibus eruditione præstanti-
 bus, ex ea, velut equo Troiano, depromptis, atque in alias
 velut colonias dimissis, ac distributis, latius multò & fru-
 ctum eius, & famam amplificatam, ac diffusam esse videa-
 mus. Certè hæc ipsa I E S V Societas, quæ vt alia com-
 plura, toto orbe Christiano, ita hoc Paderbornense gy-
 mnasium tua, Princeps Illustrissime, voluntate modera-
 tur, ac temperat, in Academia Parisiensi primum est exor-
 ta, & decem illi Patres, qui eam primùm certis legibus in-
 stitutisque deuinxerunt, in litteris Apostolicis, in Vni-
 uersitate Parisiensi graduati; & in Theologicis
 studijs per plures annos exercitati fuisse memo-
 rantur. Quòd si, è Iordanis præcepto, Lutetiæ in aliquo
 gymnasio delitescerent, ijs duntaxat doctrinæ suæ lucem
 impertiuiissent, quibus fuisset ad eos audiendos conueni-
 endi facultas, nulla prope jam esset Christiana natio, quæ
 non aliquot eruditorum hominum millia, quæ postea ex
 huius Societatis disciplina prodierunt, desideraret. Neque
 verò, propterea quòd Romana Cathedra à CHRISTO
 sit cõstituta, in qua vna Cathedra, vt loquitur Opratus, [Lib. 2.]
 vnitas ab omnibus seruetur, ne ceteri Apostoli
 singulas sibi quisque defenderent: vt jam schis-
 maticus, & peccator esset, qui contra singularem
 Cathedram alteram collocaret: non inquam con-
 sequens est vnã duntaxat Academiam esse debere. Quo-
 niam enim fieri non posset, vt omnes Ecclesiæ partes, instar
 F vnius

[Pauli 3.
 an 1540.
 Iulij 3. an.
 1550.]

vnius corporis, inter se cohærent, nisi CHRISTI instituto, vnius, quod sub aspectum caderet, capitis auctoritate tenerentur, ideò non dubitamus pronunciarè cum D. Cypriano Martyre: Deus vnus est, & Christus vnus, & vna Ecclesia, & Cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Quod si ad idem exemplum formandæ essent Academiae, concluderetur non vnâ omninò solam, vt argumentabatur Iordanes, sed vnâ quæ auctoritate, & imperio quodam ceteras contineret, & gubernaret esse oportere. Sed ne id quidem necesse est. Dum enim Academiae inter partes Ecclesiæ, vt verè sunt, censentur, licebit quidem opinionibus, de quibus in vtramq; partem integra religione certatur, inter se dissentiant: in ijs verò quæ capita sunt ac firmamenta salutaris doctrinæ, ne distrahantur in factiones, eadem eas, quæ vniuersam Ecclesiam, auctoritas colligabit.

CAPVT XIII.

Cur expediat plures Catholicas Academias institui.

EST nihilominus hodie quoque nonnullis, quibus est priuatus quæstus reipubl. commodis potior, permolesta Academiarum nouarum omnis institutio. queruntur enim nescio quid de splendore, & celebritate veterum gymnasiorum nouis fundandis, quotidie detrahi. Quæ ratio si maiores nostros mouisset, ne ea quidem extarent, pro quorum isti honore decertant. Etenim ante annum à CHRISTO nato M. CCC. vna, & fortasse altera erat in Germania Viennæ, & Augustæ Treuirorum Academia. Nihil tamen illæ causæ dicere potue-

potuerunt, quin proximo consequenti seculo Heidelber-
 gensis, Pragensis, Coloniensis, atque Erfurtensis fundaren-
 tur. Aucto, vt fit, numero, illustrior quoque cœpit esse
 earum vtilitas. ergò post annum M. CCCC. Lipsiensis,
 Ingolstadiensis, Louaniensis, Rostochiensis, Gripsvvalden-
 sis, Friburgensis, Tubingensis, Moguntina ad veteres illas
 accesserunt. Num hæ tamen maioribus nostris multæ vi-
 sæ sunt? num à nouarum studio hac veterum multitudine
 sunt retardati? Nonne post annum M. D. VVittemberge?
 nonne Francofurti ad Oderam? nonne Dilingæ, Herbi-
 poli, Gracij, & alijs Germaniæ locis nouæ Academiæ exti-
 terunt? Nimirum si, vt ait Sapiens, **Multitudo sapien-** [Sap. 6.]
tum sanitas est orbis terrarum, poterãtne dubitare,
 quin è salute esset Reipub. quamplurimis locis accendi stu-
 dia sapientiæ? Veniebat verò noninumquam vsu, vt exor-
 to bello, aut simili publica calamitate aditus ad longinqua
 gymnasia adolescentibus intercluderetur, quibus multos
 sæpe annos tam necessario fructu carendum fuisset, nisi
 prouisum esset à principibus, vt vno obsæpto, alia littera-
 rum studiosis paterent loca. Quid priuatorum inopiam
 commemorem, quibus nisi oblata essent adiumenta di-
 scendi, quantas hodie respub. vtilitates, & ornamenta re-
 quireret? Quid quòd Ecclesiæ rationes ita flagitare viden-
 tur. Qua enim illi re tam opus est, quàm eruditus Paro-
 chis? nam quod oppidum, aut quis vicus paullò frequen-
 tior tali non eget? præsertim hac nostra tempestate, qua
 nisi hominum animi doctorum præsidij tegantur, vix est
 vt planorum, & impostorum manus euitent. Iam verò
 Parochi munus non valdè ab ijs expetitur, qui complures
 annos studia litterarum peregrè suis impensis coluerunt.
 De publico verò, si quot satis essent, in hanc spem, procul
 patria

patria alerentur, prope in immensum prodirent sumptus, cum opportunitates deesse non possint, quibus minus difficulter sustineantur domi. Adolescentibus verò ipsis vtrum tandem ad disciplinam est conducibilius, in suorum conspectu arctè, attentèq; haberi, an inter alienos in summa impunitate versari? præsertim cum jam multiplicatis vbiq; scholis, & breviori reperta ad eruditionem via, ijs doctrinis hodie pueri imbuantur, quas vix olim viri degustabant. At illa ætas mollis ac tenera, non certè est ad peregrinandum apposita. quippe facile remotis custodibus, alienos minusque commodos mores induit. Id quod esset valdè procliuè, si ad paucas vrbes immensi adolescentium greges confluerent, qui neque propter imprudentiã sibiipsis imperare, neque propter multitudinem à moderatoribus cognosci, nedum regi possent. Quod enim sapienter dictum est ab Aristotele, multitudinis, vt rectè gubernari possit, modum quendam esse oportere, id maxime in moderanda teneriore ætate valet, quæ sine intenta obseruatione, assiduaq; custodia diffluit, atque corrumpitur. Quod vtinam huiusce rei pauciora exempla haberemus, neque liceret Academias florentes olim, nunc rectorum socordia eò prolapsas commemorare, vt adolescentes, qui ad eas mittuntur, vix pluribus annis doctiores, at paucis mensibus certò flagitiosiores euadant. Nam quid attinet earum meminisse, quæ à maiorum religione descuerunt? videntur ne vel hæ solæ satis iustam nouis instituentis causam dedisse? Certè cum Ioannes Hussus peruersis VViclephi opinionibus imbutus Academiam Pragensem perturbaret, nouamque eius gubernandæ formam suis consceleratis consilijs opportunam moliretur inducere, in paucis diebus tria admodum Germanorum millia, cum suis professoribus, viris

Catho-

[7. de rep.
cap. 4]

[Æneas
Sylvius
hist. Bo-
em. ca. 35.
Naucler?
Bonfin.]

Catholicis, Lipsiam commigrarunt, ibique nouæ Academiæ, in qua sine religionis labe studia litterarum tractarent, fundamenta jecerunt. Ita enim verum esse censebant, vt similit aliqua Academia sese abruperit à societate rectè sentientium, euestigio exoriatur alia, quæ illius damnum nouo ardore, & industria dissoluat, atque compenset. Et tamen postquam non modò in plurimis Academijs jactura est facta, verum etiam tot populosissimæ gentes a nobis auulsæ, nouis quotidie de religione doctrinis ludos aperitunt, erit quispiam Catholicus tam à studio auitæ religionis auersus, vt molestiam capiat animo, cum à viris Principibus tot mortalium errorem miserantibus, opportunis locis gymnasia salubribus, nullaque peste contaminatis litteris excitantur? At enim, inquiunt, Academiarum nostrarum honorem, & antiquissimum decus tot nouarum accessione infuscari nolumus. Itane? tot populorum salus vestro isto fumoso nomine vobis est vilior? Quid enim? quacumque circumtulerimus oculos plena sunt omnia naufragijs miserorum. hic si quis vnde vnde licuerit, validas, nouas, omnibus rebus instructas naues contrahat, è propinquo percuntibus signum ostendet, adnatantes accipiat, omniq; ope reficiat, vos scilicet, Viri Sapientes, indignum facinus exclamabitis: obscurari illius nauis gloriam,

qua vecti Argiui delecti viri,

Petebant illam pellem inauratam arietis. illam vnam, toto mari requiri, illam conscendi debuisse. illam qui nancisci nequiuert, eum scilicet fluctibus, Dijsque marinis esse permittendum. Quantò Academijs veteribus esset gloriosius, prognatis nouis, acuerit studia litterarum, intendere professorum assiduitatem, iuuenum animos laudabili æmulatione inflammare, denique partam à maioribus.

bus gloriam non socios laborum refugiendo, sed industria omni vincendo, tueri, ac propagare? Iam verò languentibus studijs, laxata disciplina, jacentibus bonis moribus, incitum est profectò bonas artes accusare, si tam malis modis acceptæ, noua sibi domicilia circumspexerint.

CAPVT XIV.

Gratiæ totius VVestphaliæ nomine.

DE hac tamen, Princeps Illustrissime, abs te constituta Academia, locorum interualla, quibus sane non modicis hæc vrbs abest à veteribus gymnasijs, omnem eripient querendi, & indignandi locum. Quàm verò omnibus VVestphaliæ ordinibus iucundum acciderit hoc beneficium tuum, satis hæc Academię tuæ natalem celebrantium, gratulantium, gestientium frequentia, & inusitati plausus ostendunt. Quis enim est omninò summorum, mediorum, infimorum, cuius non os ipsum, atque vultus exultantes tibi gratias agere videantur? Tu enim, Princeps Illustrissime, vnus post hominum memoriam, ita de VVestphalia vniuersa es promeritus, vt cum ad te vna duntaxat Episcopalis Ecclesia administranda delata sit diuinitus, tamen eas quoque in quibus Episcopale munus non sustines, Episcopalibus jam tibi meritis, ijsq; immortalibus obstrinxis. Quid enim tam dignum Episcopo, quàm in omnem retrò ætatem prouidere, vt omnibus scientiæ, & integritatis artibus erudiantur, qui sunt aliquando in Ecclesiasticorum hominum numerum allegendi? quàm diuinarum humanarumque rerum cognitione præstantes cum inferioris loci Clericos, tum Scholasticos, Decanos, Præpositos, aliosque magnates tanto ante fingere, & formare? Atqui hoc abs te commodum,

dum, Princeps Illustrissime, non minus ceteris VVestphaliae Ecclesijs, quam huic tuæ, promptum est ac paratum. De quo quidem adsunt viri natalibus, virtute, dignitate spectatissimi, qui suarum tibi Ecclesiarum nomine gratulentur, & quod iucundissimum tibi gratiarum genus esse solet, hoc se tuo beneficio quamprimum, ac deinceps perpetuò vsuros profiteantur. Quid? nobilissimus equester ordo, qui, jam inde à primis harum Ecclesiarum primordijs, suos in ijs liberos DEO, Ecclesiæque commodis, & dignitati omnibus seculis consecrauit, quantas tibi gratias, & laudes habet, ac dicit, quòd illos in ipsis modò patriæ vlnis, ad omne Ecclesiastici hominis officium, & decus assuefacere, omnibusque necessarijs litteris perpolire tuo beneficio liceat, cuius ante gratia magna patrimonij iactura, exiguo sæpe profectu, longinquis gymnasis committebantur? Nam quid ego singulorum studia atque gratulationes exequar? Quantas enim spes omnium mentibus hac tua munificentia attulisti? Quis nunc est tam humilis, atq; inops, qui in hac tam prompta atque expedita ad eximiam quandam eruditionis laudem perueniendi facultate, non aliquos suorum posterorum omni genere litterarum ornatos? non aliquod familiæ præsidium? non aliquod Reip. lumen jam nunc animo præcipiat, atque expectet? Jam verò, Princeps Illustrissime, noli putare non eos quoque qui aliter atque nos de Religione sentiunt, huius gratulationis esse participes. Abiecerunt illi jam pridem, atque detestati sunt (præter Anabaptistas) veterem illam Lutheri sui Academijs, & honestis disciplinis maledicentis insaniam. Verant nos spem despondere salutis suæ, qui tametsi ab Ecclesia se remouerunt, non tamen passi sunt densis illis ignorantia, ac barbaria tenebris, quas ille, ne quando claram lucem aspiceret, eis offundere moliebatur, sibi ad eam adi-

tum

tum intercludi. Quòd si quis erit omninò in VVestphalia, cui stomachum moueat hæc arx omnis salutaris doctrinæ, aduersus eorum errores abs te collocata, is reputet hoc eodem loco posita quondam à Carolo Magno Augusto castra, quibus vniuersam VVestphaliam sibi, & CHRISTO subegit. Quis verò post illam victoriam fuit in VVestphalia tam demens, qui negaret illa Caroli arma salutem VVestphaliæ peperisse? quis ab eo victus est, quin gratias se debere victori fateretur? Ne dubita, Princeps Illustrissime: DEVS castris non jam armorum, & militum, sed salubrium doctrinarum in hac Vrbe positis, inde ei salutem instaurare meditatur, vnde primùm olim oblata est. Oppugnantur nunc hæc castra, vt quondam illa aduersariorum odijs, sed vbi semel manus dediderint, agnoscent contra suam se salutem dimicasse. Erunt etiam quibus quæ illis modò terrori sunt, & molestiæ, in delicias quondam & mella vertantur. Iam enim prospicio compluribus euenturum, quod de se, postquam à Manichæis ad Ecclesiam se retulerat, narrat D. Augustinus: Nunc, inquit, vbera Ecclesiæ, post longissimam sitim penè exhaustus, atque aridus tota auiditate repetiui, eaque altius flens, & gemens concussi, & expressi, vt id maneret, quod mihi sic affecto ad recreationem satis esse posset, & ad spem reducendam vitæ, ac salutis. Neque enim abesse potest, in tanta multitudine honestissimorum hominum, qui magnis ingenijs, integrisque moribus præditi, nulla animi peruersitate, sed sola ignorantie veri, nobis se morantur adiungere, quin complures sint futuri, quibus grauis illa, solida, constans Catholicæ Ecclesiæ doctrina, tot bonarum artium fulta præsidijs, inimicas veritati sit opiniones detractura. Quibus detractis, vt nihil est ve-

[Lib. de
vtil. cred.
c. 1.]

est veritatis cognitione dulcius, exardescunt nimirum dolore, quod vanissimarum rerum specie tamdiu fuerint ab ea percipienda, fruendaque retardati. itaque inflammati amore eius damni compensandi toti ad illam penitus intuendam, & complectendam incumbunt. Qui quidem æternum tibi, Princeps Illustrissime, gratias agent quod perfecto hoc Gymnasio & aditum facilem aperueris repertiendæ veritatis: & ea reperta fontem purissimæ, & liquidissimæ voluptatis.

Finis Libri Primi.

P A N E G Y R I C I, DIE N A T A L I A C A D E M I Æ T H E O D O R I A N Æ P A D E R B O R N E N S I S, E I V S I L L V S T R I S S I M O P r i n c i p i F u n d a t o r i o b l a t i,

L I B E R I I.

De Academia Paderbornæ constituta.

C A P V T P R I M V M.

Procemium.

MIRIFICVS ille, Princeps Illustrissime, VVestphalorum in omnem humanitatem, & scientiam liberalem amor, qui tam vberem hodie omnibus lætitiæ, & gratulationis afferre segetem videbatur, idem nescio quid obiecit quorundam mentibus, quod eas angat, neque sinat penitus acquiescere.

G

Prædi-